УДК 811.111’37
DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.39

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ “CLIMATE” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

THE LEXICO-SEMANTIC FIELD “CLIMATE” IN ENGLISH LANGUAGE

Бігунова Н. О.
https://orcid.org/0000-0002-9460-9700
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної
та прикладної фонетики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Статтю присвячено дослідженню лексико-семантичного поля CLIMATE в сучасній англійській мові. Матеріалом для дослідження слугували дані сучасних електронних словників англійської мови (онлайн словників отримані методом суцільної вибірки. Проаналізовано поняття лексико-семантичного поля та його елементів. Лексичне семантичне поле пояснюється як сукупність лексем, об’єднаних загальними семами. Вони відображають інформацію про певне явище, дійсність, об’єкти навколишньої дійсності. Вони утворюють системні семантичні відношення між собою та виявляють зв’язки з іншими лексичними формами відповідної мови й утворюють упорядковані комплекси.

Розглянуто ієрархічну структуру лексико-семантичного поля, що передбачає його поділ на ядро (представлене архілексемою CLIMATE), центр (найбільш близькі за значенням лексичні одиниці) та периферію (близькі за значенням лексичні одиниці, що можуть входити до складу інших лексико-семантичних полів). Проаналізовано методологічні підходи до вивчення лексико-семантичних полів та застосовано у нашому дослідженні описовий метод, кількісний метод та метод аналізу словникових дефініцій. Наведено тлумачення лексеми CLIMATE в англомовних словниках, що дало змогу визначити ядро, центр та периферію поля. Проведено аналіз словникових дефініцій слова CLIMATE, а також проаналізовано частотність їх використання у корпусі текстів англійської мови. Наведено приклади вживання лексичних одиниць, що входять до складу лексико-семантичного поля CLIMATE на матеріалі статей із британського онлайн видання BBC.

На основі проведеного аналізу підраховано загальну кількість одиниць, що входять до складу кожного елементу поля: ядро – climate; центр поля: atmospheric conditions, climate conditions, humidity, latitude, temperature, environment, surroundings, atmosphere, environs, surround; периферія: altitude, aridity, characteristic weather, meteorological character, meteorologic conditions. Підрахунки відображено у відсотках у вигляді діаграми.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, лексична одиниця, ядро, центр, периферія, клімат.

The article is devoted to the study of the lexical-semantic field CLIMATE in the modern English language. The material for the study was data from modern electronic dictionaries of the English language (online dictionaries obtained by the continuous sampling method). The concept of the lexical-semantic field and its elements was analyzed. The lexical-semantic field is explained as a set of lexemes united by common semes. They reflect information about a certain phenomenon, reality, objects of the surrounding reality. They form systematic semantic relations among themselves and reveal connections with other lexical forms of the corresponding language and form ordered complexes.

The hierarchical structure of the lexical-semantic field is considered, which involves its division into the core (represented by the lexeme CLIMATE), the center (the lexical units closest in meaning) and the periphery (lexical units close in meaning that can be part of other lexical-semantic fields). Methodological approaches to the study of lexical-semantic fields were analyzed, the descriptive method, the quantitative method, and the method of analyzing dictionary definitions were used in our research. The interpretation of the lexeme CLIMATE in English dictionaries is given, which made it possible to determine the core, center and periphery of the field. An analysis of the dictionary definitions of the word CLIMATE was carried out, as well as the frequency of their use in the corpus of English texts was analyzed. Examples of the use of lexical units included in the CLIMATE lexical-semantic field are given on the material of articles from the British online edition of the BBC.

Based on the analysis, the total number of units included in each element of the field was calculated: core – climate; center of the field: atmospheric conditions, climate conditions, humidity, latitude, temperature, environment, surroundings, atmosphere, environs, surround; periphery: altitude, aridity, characteristic weather, meteorological character, meteorological conditions. Counts are displayed as percentages in the form of a chart.

Key words: lexical-semantic field, lexical unit, core, center, periphery, climate.

Постановка проблеми. Сучасні гуманітарні дослідження активніше звертають увагу на інтернаціональний характер людського мислення [11; 180] та особливості сприйняття однакових понять представниками різних культур. Н. Засанська, розмірковуючи з цього приводу, пише: «Особливого значення набуває проблема співвідношення національного та глобального, актуалізуються питання про ціннісні основи сучасної цивілізації – з одного боку, глобалізація спричиняє поступове засвоєння одних культур іншими, а з іншого, – постає загроза культурної «нав’язливості», агресивного поглинання етнічних просторів домінантною культурою» [1 с. 32]. Культурна та національна

приналежність, соціальний статус, попередній досвід та ще безліч факторів мають безпосередній вплив на сприйняття та розуміння окремого концепту носієм мови.

Актуальність дослідження відповідає тенденції сучасної лінгвістики до аналізу мовних явищ у поєднанні з антропологійними, культурними, псизологічними та когнітивними складниками, а також відсутності лінгвістичних досліджень, які б аналізували лексико-семантичне поле CLIMATE. Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що його результати поглиблюють теоретичну базу вивчення лексики англійської мови.

Результати дослідження знайдуть практичне застосування у викладанні курсу лексикології, або спецкурсів на факультетах іноземних мов, а також зроблять свій внесок в укладання словників та теразусів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну базу роботи становлять праці з теорії лексико-семантичних полів (К.Баумгартнер [8], Н. Іваненко [2], П. Фабер [12]), лексичної семантики (А.Вежбицька [20], Д. Ґерартс [13], С. Гірц [14], В. Еванс [11], А.Марковський [16], О. Селіванова [7], компонентного аналізу (В. Гуденаф [15], А. Лучик [4], М. Пещак [6]).

Насьогодні ще немає лінгвістичних досліджень, які б аналізували лексико-семантичне поле CLIMATE в англійській мові, хоча дослідники інших галузей вже активно працюють над цим питанням, що ще раз підкреслює актуальність проблеми.

Методологія та методи дослідження.

Метою дослідження є виявлення, класифікація та опис лексичного складу лексико-семантичного поля CLIMATE в англійській мові. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

– проведення детального аналізу теоретичної бази досліджень у галузі лексичної семантики;

– аналіз словникових дефініцій складників лексико-семантичного поля CLIMATE;

– визначення складу та об'єму лексико-семантичного поля CLIMATE в англійській мові;

– визначення частотності використання складників лексико-семантичного поля CLIMATE.

Нами були використані наступні методи дослідження:

– *описовий метод* забезпечує систематизацію та інвентаризацію мовних одиниць, а також опис специфіки їх функцій у лексико-семантичному полі;

– *аналіз словникових* дефініцій застосовано при відборі дослідницького матеріалу, а також при виділенні та встановленні типів значеннєвих компонентів;

– *кількісний аналіз* використано для визначення частотності появи сем у межах аналізованих полів.

Матеріал для дослідження було відібрано методом суцільної вибірки з сучасних словників англійської мови (онлайн словники: Oxford English Dictionary, Merriam-Webster's Dictionary, The Collins English Dictionary).

Виклад основного матеріалу дослідження. У лінгвістичній літературі поняття «семантичне поля» пов'язано з відображенням об'єктивної дійсності. Сама мова створює образ самодостатності. Водночас слід зазначити, що реальність конструюється по-своєму, тією чи іншою мовою. Семантичне поле – це компактний, органічно пов'язаний фрагмент словника, компоненти якого взаємно обмежують один одного й немов мозаїка покривають цю «понятійну сферу.

Зі зазначеного вище зрозуміло, що мова і поняття пов'язані один з одним. Однак слід враховувати інше: зміст слова – його значення або, у разі полісемії, кожного з його значень, не можна безпосередньо ототожнювати з поняттям.

Для характеристики значення слова потрібен контекст класу, який можна встановити лише шляхом визначення місця слова у певному лексико-семантичному полі, групі, лексичному ряді тощо, дослідження його відношень з іншими членами цієї цілісності та протиставлення елементам інших лексичних утворень.

Автори видання «Encyklopedia językoznawstwa ogólnego»: «Семантичне поле – це упорядкована парадигматично і синтагматично сукупність лексем, поєднаних певним загальним поняттям» [10, с. 406].

Зазвичай у структурі лексико-семантичного поля виокремлюють ядро, центр поля та периферію. Однак деякі лінгвісти розширюють кількість структурних елементів поля. Так, О. Павлишенко розглядає як структурну частину лексико-семантичного поля лексико-семантичну групу, а відношення між ними називає відношеннями загального та окремого [5, с. 19].

Ж. Краснобаєва-Чорна пропонує такі компоненти лексико-семантичного поля: фразема, семантична підгрупа, семантичнагрупа, семан тичне поле, тематична група. Семантичним полем дослідниця називає сукупність семантичних груп, обєднаних навколо мікроконцепту, а семантичну групу формують семантичні підгрупи (сукупності

фразем), що мають спільну архісему [3, с. 45–46].

З метою визначення структури лексико-семантичного поля CLIMATE пропонуємо ознайомитись з визначеннями поняття CLIMATE, яке надають нам сучасні тлумачні словники:

Oxford English Dictionary: climate – the characteristic weather conditions of a country or region; the prevalent pattern of weather in a region throughout the year, in respect of variation of temperature, humidity, precipitation, wind, etc., esp. as these affect human, animal, or plant life (характерні погодні умови країни або регіону; переважна картина погоди в регіоні протягом року, щодо коливань температури, вологості, опадів, вітру тощо, особливо зважаючи на те, що вони впливають на життя людей, тварин або рослин. Переклад авторки).

Merriam-Webster's Dictionary: climate – the general atmosphere or situationsomewhere (загальна атмосфера чи ситуація десь. Переклад авторки).

The Collins English Dictionary: climate – the average course or condition of the weather at a place usually over a period of years as exhibited by temperature, wind velocity, and precipitation (середній перебіг або стан погоди в певному місці, як правило, за певний період років, що характеризується температурою, швидкістю вітру та опадами. Переклад авторки).

З метою визначення лексичних одиниць, що можуть входити до складу лексико-семантичного поля пропонуємо розглянути синоніми до слова CLIMATE, що надають нам словники синонімів.

Словник англійської мови Roget's 21st Century Thesaurus виокремлює наступні синоніми до слова CLIMATE:

altitude / висота над рівнем моря
aridity / посушливість
atmospheric conditions / атмосферні умови
characteristic weather / характерна погода
climate conditions /кліматичні умови
humidity / вологість
latitude / широта
meteorological character / метеорологічний характер
meteorologic conditions / метеорологічні умови
temperature / температура

Словник англійської мови Merriam-Webster's Dictionary виокремлює наступні синоніми до слова CLIMATE:

environment / середовище
surroundings / оточення
atmosphere / атмосфера
environs / оточення
surround / оточення

Наведемо приклади використання лексичних одиниць лексико-семантичного поля CLIMATE у статтях онлайн видання BBC NEWS:

(1) *Weather forecasting models suggest it is possible – though not likely – temperatures in the UK on the weekend could reach 40C (104F). BBC Weather presenter Simon King said this was a low possibility – though not impossible – and an indicator of a changing climate.* (Моделі прогнозу погоди свідчать про те, що температура у Великобританії на вихідних може сягнути 40C (104F). Ведучий прогнозу погоди BBC Саймон Кінг сказав, що це мала ймовірність – хоча й неможлива – і є показником зміни клімату. *Переклад авторки.)*.

(2) *It is indeed an expensive option. But it works. It works for the people, the residents on the ship, it works for the environment and it's a short cut solution for a serious problem.* (Це дійсно дорогий варіант. Але це працює. Це працює для людей, мешканців корабля, це працює для довкілля, і це швидке рішення серйозної проблеми. *Переклад авторки.)*.

(3) The study for the first time looks at places where the costs of improving defences may be too high or technically impossible. It found that by 2050 assuming a conservative sea level rise caused by temperature increases of 2 C by 2100, up to 160,000 properties are at risk of needing relocation. (Дослідження вперше розглядає місця, де витрати на покращення захисту можуть бути занадто високими або технічно неможливими. Було виявлено, що до 2050 року, якщо припустити помірне підвищення рівня моря внаслідок підвищення температури на 2 С до 2100 року, до 160 000 об'єктів під загрозою потреби переселення. *Переклад авторки.*).

(4) The nations that have added the most CO2 to the atmosphere are not the ones where its impacts are most felt. Here's how rich nations have contributed to tackling climate change in poorer nations so far. (Країни, які додали найбільше CO2 в атмосферу, не є тими, де його вплив найбільше відчувається. Ось як багаті країни зробили свій внесок у боротьбу зі зміною клімату в бідніших країнах. *Переклад авторки.)*.

Пропонуємо побудувати лексико-семантичне поле CLIMATE на основі аналізу частотності вживання вищеперерахованих одиниць у корпусі текстів.

Слово climate нараховує 122 151 випадок вживання у корпусі текстів; altitude – 1 964; aridity – 368; atmospheric conditions – 17 962; characteristic weather – 262; climate conditions – 18 631; humidity – 96 955; latitude – 66 363; meteorologi-

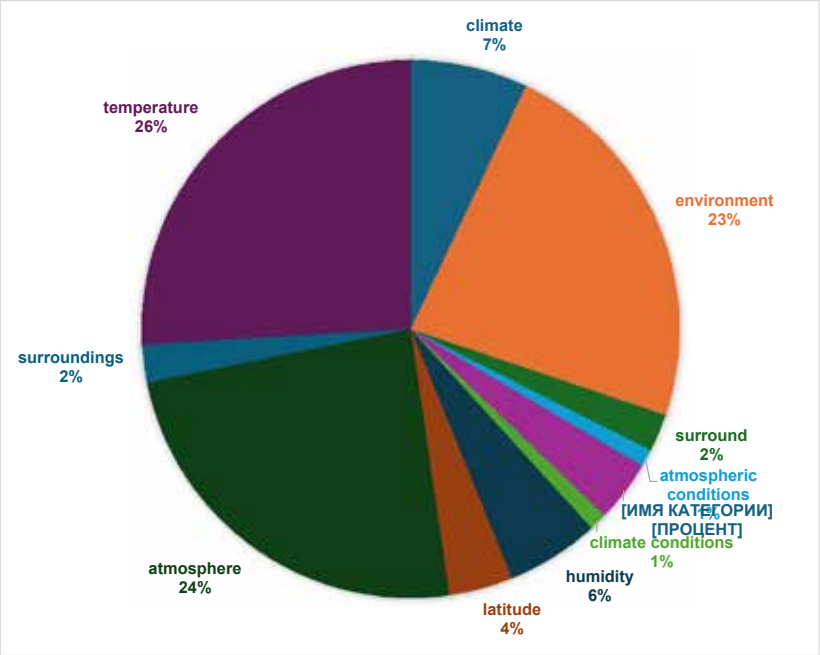

Схема 1. Частотність використання лексичних одиниць лексико-семантичного поля CLIMATE в корпусі текстів

cal character – 188; meteorologic conditions –167; temperature – 449 392; environment – 400 840; surroundings – 39 182; atmosphere – 417 999; environs – 64 198; surround – 39 384.

Нижче представимо аналіз частотності вживання лексичних одиниць у вигляді діаграми:

Ядром лексико-семантичного поля є архілексема climate.

Згідно частотності використання лексичних одиниць у корпусі текстів, пропонуємо до центру поля віднести наступні синоніми: atmospheric conditions, climate conditions, humidity, latitude, temperature, environment, surroundings, atmosphere, environs, surround.

До периферії лексико-семантичного поля пропонуємо віднести синоніми, частотність використання яких у корпусі текстів нижча за 1 %: altitude, aridity, characteristic weather, meteorological character, meteorologic conditions.

Висновки. Оскільки лексичний склад будь-якої мови дуже швидко поповнюється, це лексико-семантичне поле в майбутньому також збільшить кількість лексичних одиниць, що входять до її складу. Отже, перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у більш детальному вивченні лексико-семантичного поля CLIMATE та полів, що є суміжні з ним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Засанська Н. Д. Лексико-семантичне поле криза в українській та англійській мовах: графоматричний і статистичний аспекти : дис… канд. філол. наук : 10.02.21. Кіровоград, 2016, 283 с.

2. Іваненко Н. В. Лексико-семантичне поле «добро» в українській та англійській мовах : автореф. дис. на здобуття вченого ступеня канд. філол. наук : 10.02.17 Київський національний лінгвістичний університет. К. : КНЛУ, 2007. 20 с.

3. Краснобаєва-Чорна Ж. Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту ЖИТТЯ в українській фраземіці). *Українська мова*. 2009. № 1. С. 41–52.

4. Лучик, А. А. (2011). Про плинність лінгвістичної традиції. Магістеріум: Мовознавчі студії. No 43. С. 45–49.

5. Павлишенко О. А. Квантитативні характеристики лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англомовної художньої літератури : дис. канд. філ. наук : 10.02.04. Львів, 2017. 211 с.

6. Пещак М. М. Про один із підходів до вивчення словотвору топонімів . Структурно-математична лінгвістика : республіканський міжвідомчий збірник /відп. ред. В. С. Перебийніс ; А Н Української РСР. К. : Наукова думка, (Питання мовознавства), 1965. С. 84–106.

7. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.

8. Baumgartner K. Die Struktur des Bedeutungsfeldes. Satz und Wort im heutigen Deutsch, ed. H. Moser. Düsseldorf : Pedagogischer Verlag Schwann, 1967. S. 165–197.

9. BBC. URL: https://www.bbc.com (дата звернення: 10.03.2024).
10. Encyklopedia językoznawstwa ogólnego. pod red. Kazimierza Polanskiego ; opracowali Marian Jurkowski... [et al.]. Wroclaw : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1993. 671 p.
11. Evans V. How words mean: Lexical concepts, cognitive models, and meaning construction. New York : Oxford University Press, 2009. 377 p.
12. Faber P., Usón R. M. The paradigmatic and syntagmatic structure of the lexical field of feeling. Cuadernos de Investigación Filológica, 1997. P. 35–60.
13. Geeraerts, D. Theories of Lexical Semantics. Oxford: Oxford University Press, 2010. 362 p.
14. Geertz, C. Available Light: Anthropological Reflections on Philosophical Topics. Princeton. NJ: Princeton University Press, 2000. 288 p.
15. Goodenough W. H. Yankee Kinship Terminology: A Problem in Componential Analysis. American Anthropologist. New Series, Vol. 67, No.5. Part 2: Formal Semantic Analysis, 1965. P. 259–287.
16. Markowski, A. Wykłady z leksykologii. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe. PWN. 200 p.'Merriam-Webster's Dictionary, 2012. URL: https://www.merriam-webster.com/ (дата звернення: 10.03.2024).
17. Oxford English Dictionary. URL: https://www.oed.com/?tl=true (дата звернення: 10.03.2024).
18. Roget's 21st Century Thesaurus. Third Edition (21st Century Reference). Mass Market Paperback, 2005. 976 p.
19. The Collins English Dictionary. URL: https://www.collinsdictionary.com/ (дата звернення: 10.03.2024).
20. Wierzbicka, A. Semantics, Culture and cognition: Universal human concepts in culture-specific configurations. Oxford & New York: Oxford University Press, 1992. 487 p.